

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดความต้องการมิติด้านจิตวิญญาณ และศึกษาความต้องการมิติด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดขณะรับการรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤต

ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิด ณ โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลราชวิถี และสถาบันทรวงอก นนทบุรี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิด ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดจำนวน 200 คน โดยคิดจากสัดส่วนของข้อคำถามและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งควรมีสัดส่วนอย่างน้อย 1 : 5 ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อคำถามภายหลังการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน 40 ข้อ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จึงมีจำนวน 200 คน (Nunnally, 1978, p. 263 citing Mishel, 1998) ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิด
2. พักรักษาตัวในโรงพยาบาล หลังได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดครบ 24 ชั่วโมงขึ้นไป
3. มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ
4. รู้สึกตัวดี สามารถติดต่อสื่อสารได้ดี
5. ไม่มีอาการปวด อ่อนเพลียหรือเหนื่อยขณะตอบแบบสอบถาม
6. ยินดีให้ข้อมูล ด้วยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ เป็นลักษณะเลือกตอบ และเติมข้อความ ประกอบด้วยเพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ จำนวนครั้งของการผ่าตัด ชนิดของการผ่าตัด ระยะเวลาของการพักรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤต และการรับรู้ความรุนแรงของการผ่าตัด

ชุดที่ 2 แบบสอบถามมิติด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิด ขณะได้รับการรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤต จำนวน 40 ข้อ ซึ่งสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม และมีกระบวนการสร้าง ดังต่อไปนี้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1.1 กำหนดประเด็น ตัวแปรที่ต้องการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ การรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดขณะรับการรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤตและการดูแลแบบองค์รวม จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 กำหนดกรอบทฤษฎี ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดและทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรมในช่วงปี ค.ศ.1981–2003 ทั้งวรรณกรรมในประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

1.3 กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการให้สอดคล้องกรอบแนวคิด-ทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

1.4 ออกแบบมาตรวัด ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกออกแบบมาตรวัดความต้องการมิติด้านจิตวิญญาณเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert – type scale) 7 ระดับ เพื่อให้มาตรวัดเป็นมาตรวัดช่วงมาตรา (interval scale) และแทนค่ารหัสของตัวแปรด้วยค่าคะแนน 1–7 เนื่องจากจะทำให้เครื่องมือวัดสภาวะด้านจิตวิญญาณมีความไว (sensitivity) ในการวัดและลดความโน้มเอียงจากข้อคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามได้ดีที่สุด (บุญใจสถิตยน์รากูร, 2544, หน้า 221, 260; Mishel, 1998, pp. 255-256) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 7 (มากที่สุด)	หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการที่สุด
ระดับ 6 (มาก)	หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการมาก
ระดับ 5 (ค่อนข้างมาก)	หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการค่อนข้างมาก
ระดับ 4 (ปานกลาง)	หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการปานกลาง
ระดับ 3 (น้อย)	หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการน้อย

ระดับ 2 (ค่อนข้างน้อย) หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการค่อนข้างน้อย

ระดับ 1 คะแนน (ไม่ต้องการ) หมายถึง ผู้ป่วยไม่มีความต้องการ

กำหนดเกณฑ์การตอบสนองความต้องการมิติด้านจิตวิญญาณ ดังนี้

ระดับคะแนน 6.01 – 7.00 หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการระดับสูง

ระดับคะแนน 3.01 – 6.00 หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 0.01 – 3.00 หมายถึง ผู้ป่วยมีความต้องการระดับต่ำ

1.5 ระบุสาระของมิติหลักจากการทบทวนวรรณกรรม สามารถกำหนดความต้องการมิติด้านจิตวิญญาณไว้ 3 มิติ คือ 1.) ด้านความรู้สึกที่อยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ 2.) ด้านความเชื่อ ความหวัง ความศรัทธา และ 3.) ด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

1.6 ร่างข้อคำถามให้สอดคล้องกับสาระของมิติหลัก มิติย่อย นิยามเชิงปฏิบัติการ และกรอบแนวคิด-ทฤษฎี ในขั้นเริ่มต้นสามารถกำหนดข้อคำถามได้จำนวน 60 ข้อ โดยมีเนื้อหาครอบคลุม 3 มิติ คือ

1.6.1 ด้านความรู้สึกที่อยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ จำนวน 16 ข้อ ได้แก่ ชีวิตมีคุณค่า มีเป้าหมายในชีวิตและสามารถทำได้สำเร็จตามเป้าหมายที่หวัง ทำให้เกิดกำลังใจ ความเข้มแข็งอดทน เป็นสุข สงบและยอมรับความเป็นจริง ประสบความสำเร็จเมื่อต้องเผชิญปัญหาที่ยากลำบาก ใช้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อให้หายจากการเจ็บป่วย

1.6.2 ด้านความเชื่อ ความหวัง ความศรัทธา จำนวน 28 ข้อ ได้แก่ เกิดความหวังเกี่ยวกับอนาคตที่ดี มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและมีความยืดหยุ่นกับชีวิต มีความเชื่อถือ เชื่อมั่น เลื่อมใส ศรัทธาในบุคคลที่ไว้ใจ ภูตผี พลังอำนาจเหนือธรรมชาติ และเจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพว่ามีส่วนช่วยให้อาการดีขึ้น เกิดพลังที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการกระทำ/ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เกิดความรู้สึกกลมกลืนกันระหว่างตนเอง ผู้อื่น และความรู้สึกที่สามารถติดต่อกับพระเจ้าได้

1.6.3 ด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จำนวน 16 ข้อ ได้แก่ การไหว้พระ สวดมนต์ สวดอ้อนวอนพระเจ้า ไหว้เจ้า การนั่งสมาธิ การทำบุญ ใส่บาตร ไปโบสถ์ หรือการทำกิจกรรมทางศาสนา การอ่านหนังสือธรรมะหรือบทสวดในศาสนา การพูดคุยกับพระ นักบวชหรือบุคคลที่ตนนับถือ และเชื่อว่าสามารถติดต่อกับพระเจ้าหรือพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ได้

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือดังนี้

2.1 การหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity)

2.1.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไขเนื้อหาและภาษา แล้วจึงเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน คือแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคหัวใจและหลอดเลือด 2 ท่าน พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลโรคหัวใจและหลอดเลือดในระยะวิกฤต 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญการพยาบาลมิติด้านจิตวิญญาณ 1 ท่าน และพระภิกษุ 1 รูป เพื่อตรวจสอบความตรง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา ทั้งรายข้อ และทั้งฉบับ โดยข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหามากกว่า .80 เป็นข้อคำถามที่ยอมรับได้ และข้อคำถามในแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาต่ำกว่า .80 จะถูกนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1.2 จากนั้นผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดหลังจากได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดครบ 24 ชั่วโมงขึ้นไป จำนวน 10 ราย ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อดูปัญหาในการใช้และความชัดเจนของเนื้อหา

2.2 การหาความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาแล้วไปเก็บข้อมูลจากผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิด จำนวน 200 ราย ณ โรงพยาบาลที่กำหนด 4 แห่ง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

2.3 การหาความเที่ยง (reliability)

องค์ประกอบของมิติด้านจิตวิญญาณแต่ละองค์ประกอบจะถูกนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงด้วยวิธีครอนบาช (Cronbach's alpha)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 เสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรม มหาวิทยาลัยบูรพาเพื่อรับการพิจารณาจริยธรรม

1.2 ขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยทำหนังสือ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลราชวิถี และสถาบันทรวงอก นนทบุรี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 เสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรม โรงพยาบาลชลบุรี โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลราชวิถี และสถาบันทรวงอก นนทบุรี เพื่อพิจารณาพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 แนะนำตนเองต่อหัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำหอผู้ป่วยเพื่อชี้แจงรายละเอียด ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 คัดเลือกผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

2.2 ผู้วิจัยแนะนำตัวและสร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงว่าข้อมูลที่ได้รับจะใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น และไม่มีผลใด ๆ กับการรักษาพยาบาลที่ผู้ป่วยจะได้รับ หลังจากนั้นมอบใบยินยอมเข้าร่วมโครงการ เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างอ่าน ทำความเข้าใจและซักถามข้อสงสัย แล้วให้ผู้ป่วยเซ็นใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจึงให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสัมภาษณ์ในเรื่องความต้องการมิติด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดขณะรับการรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วยวิกฤต โดยผู้วิจัยอ่านแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ป่วยฟัง และให้ผู้ป่วยเลือกตอบตามค่าคะแนนที่กำหนด 7 ระดับ ที่ตรงกับความรู้สึกของผู้ป่วยมากที่สุด

2.3 ผู้วิจัยทำตามขั้นตอนข้างต้นจนกระทั่งได้กลุ่มตัวอย่างครบตามต้องการจึงยุติการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจ้งต่อหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลราชวิถี และสถาบันทรวงอก นนทบุรี

2.4 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยวิธีการทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง
2. อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การเก็บข้อมูลครั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความยินยอมของกลุ่มตัวอย่าง การเข้าร่วมการทำวิจัยเป็นความสมัครใจและกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะปฏิเสธและจะไม่มีผลต่อการรักษาพยาบาลใด ๆ
3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ และผลการวิจัยจะออกมาเป็นภาพรวมและนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น
4. กลุ่มตัวอย่างสามารถหยุดและยกเลิกการตอบแบบสอบถามได้หากไม่ต้องการตอบแบบสัมภาษณ์ต่อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 11.5 มีขั้นตอนการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. แจกแจงความถี่ และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง
2. หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้และความโด่งของข้อคำถามความต้องการมิติด้าน จิตวิญญาณจำแนกเป็นรายชื่อ
3. หาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับข้อคำถามทั้งหมด (item analysis)
4. วิเคราะห์โครงสร้างของเครื่องมือที่สร้างขึ้น โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis)
5. หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือแยกรายด้าน
6. หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการมิติด้านจิตวิญญาณ เป็นรายด้าน